

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 19 november 2013

Mål nr

T 3506-12

KLAGANDE OCH MOTPART

1. NA

2. LA

3. VA

Ställföreträdare för 1–3: HA

Ombud för 1–3: Advokat EM

KLAGANDE OCH MOTPART

MA

Ombud: Advokat ML

SAKEN

Jämkning av underhållsbidrag

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2012-06-28 i mål T 8754-11

DOMSLUT

Högsta domstolen förklarar att, när ett barn bor växelvis hos sina föräldrar, 7 kap. 6 § föräldrabalken ska tillämpas i förhållande till den förälder som har ett större ekonomiskt utrymme än den andre, om barnet inte får det underhåll från föräldern som det har rätt till enligt 7 kap. 1 § samma balk.

Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet i övrigt, undanröjer hovrättens dom och visar målet åter till hovrätten för ny behandling.

Frågan om rättegångskostnader i Högsta domstolen ska prövas av hovrätten i samband med målet efter dess återupptagande.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

MA har yrkat att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom, ska fastställa tingsrättens dom, innebärande att MAs skyldighet att utge underhållsbidrag för NA, LA och VA enligt Nacka tingsrätts dom den 3 februari 2010 i mål T 3494-09 jämkas till noll kronor från och med den 1 januari 2011. MA har också yrkat ersättning för rättegångskostnad i hovrätten.

NA, LA och VA har yrkat att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom, lämnar MAs yrkande om jämkning helt utan bifall. De har också yrkat ersättning för rättegångskostnader i hovrätten.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd i frågan om 7 kap. 6 § föräldrabalken ska tillämpas i förhållande till föräldrarna när barnen bor

växelvis hos dem och den ene föräldern har ett större ekonomiskt utrymme än den andre.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. MA har tillsammans med HA barnen NA, LA och VA, födda år 2004, 2006 respektive 2008. Sedan äktenskapet mellan MA och HA upplösts år 2009 uppkom tvist rörande MAs underhållsskyldighet gentemot barnen.
2. I dom den 3 februari 2010 stadfäste Nacka tingsrätt en förlikning mellan parterna enligt vilken MA skulle betala vissa belopp i underhållsbidrag till vart och ett av barnen.
3. Sedan i vart fall januari 2011 bor barnen växelvis – varannan vecka – hos MA och HA.
4. MA har gjort gällande att – eftersom barnen inte längre bor varaktigt hos endast en av föräldrarna – det saknas förutsättningar enligt 7 kap. 2 § föräldrabalken för att han ska betala underhållsbidrag.
5. NA, LA och VA har gjort gällande att MA, som enligt dem har ett större ekonomiskt utrymme än HA, försummar sin underhållsskyldighet och att det därför finns förutsättningar enligt 7 kap. 6 § föräldrabalken för att han ska åläggas att betala underhållsbidrag.
6. MA har bestritt att han försummar sin underhållsskyldighet.

Föräldrars underhållsskyldighet

7. Den grundläggande bestämmelsen om föräldrars underhållsskyldighet finns i 7 kap. 1 § första stycket första meningen föräldrabalken. Enligt den bestämmelsen ska föräldrarna svara för underhåll åt barnet efter vad som är skäligt med hänsyn till barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga. Detta gäller oavsett om föräldrarna bor tillsammans med barnet eller inte. Barnets behov kan variera beroende på en rad faktorer såsom ålder, hälsotillstånd, begåvning och intresseinriktning, men också efter yttre faktorer såsom föräldrarnas allmänna ställning och villkor. Det är emellertid föräldrarnas ekonomiska förhållanden som ytterst bestämmer omfattningen av deras underhållsskyldighet. (Se prop. 1978/79:12 s. 153 f. och 400 f.)

Skyldigheten för föräldrar att betala underhållsbidrag

8. 7 kap. 2 § föräldrabalken reglerar de fall där underhållsskyldigheten ska fullgöras genom att föräldern betalar underhållsbidrag till barnet. Så ska ske om föräldern inte har vårdnaden om barnet och inte heller varaktigt bor tillsammans med barnet, eller har vårdnaden om barnet gemensamt med den andra föräldern men barnet varaktigt bor tillsammans med endast den andra föräldern.

9. Skyldigheten att betala underhållsbidrag enligt 7 kap. 2 § föräldrabalken kompletteras av 7 kap. 6 § som föreskriver att, om annan än den som enligt 2 § har att betala underhållsbidrag försummar sin underhållsskyldighet, rätten kan ålägga den försumlige att betala underhållsbidrag till barnet.

Skyldighet att betala underhållsbidrag vid växelvis boende

10. Vid växelvis boende anses barnet bo varaktigt tillsammans med båda föräldrarna. En förälders fullgörande av underhållsskyldighet genom under-

hållsbidrag kan i sådant fall alltså inte grundas på 7 kap. 2 § föräldrabalken (se a. prop. s. 91 och 158; jfr också NJA 1998 s. 267).

11. Även om 7 kap. 6 § föräldrabalken ursprungligen inte var avsedd för den situationen att föräldrarna har gemensam vårdnad om barnen och dessa bor växelvis hos föräldrarna, hindrar lydelsen inte att den kan tillämpas på sådana situationer (jfr a. prop. s. 156 f. och 167). En förutsättning för att ålägga en förälder att betala underhållsbidrag är emellertid att föräldern försummar sin underhållsskyldighet.

12. Den allmänna innebörden av ordet försumma torde vara att någon av något skäl underlåter eller avstår från att göra något som åligger denne. I uttrycket behöver inte ligga något klandervärt, även om så ibland kan vara fallet och synes ha varit utgångspunkten vid den ursprungliga bestämmelsens tillkomst, då det också krävdes att det var fråga om en ”uppenbar” försummelse. Även en försummelse som är helt klanderfri torde alltså numera kunna omfattas.

13. En förälders underhållsskyldighet är, som redovisats i det föregående (p. 7), beroende av barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga, och ett barn kan göra anspråk på större underhåll ju bättre föräldrarnas ekonomiska förhållanden är. En central princip är att barnet ska ha likartad ekonomisk standard som föräldrarna även om dessa inte lever tillsammans. Barnet ska därför ha rätt att leva på en nivå som inte alltför mycket avviker från den standard som den bäst ekonomiskt ställde föräldern har och, vid växelvis boende, inte endast under den tid barnet bor med föräldern. Att en förälder fullgör sin underhållsskyldighet under den tiden utesluter därför inte att föräldern kan anses försumlig i den mening som avses i 7 kap. 6 § föräldrabalken, om barnet under den tid det bor hos den andre inte får det underhåll från föräldern som det är berättigat till.

Svaret på den dispenserade frågan

14. I enlighet med det anförda ska, när ett barn bor växelvis hos sina föräldrar, den förälder som har ett större ekonomiskt utrymme än den andre åläggas att betala underhållsbidrag till barnet enligt 7 kap. 6 § föräldrabalken, om barnet inte får det underhåll från föräldern som det har rätt till enligt 7 kap. 1 § samma balk.

Målets fortsatta handläggning

15. Målet gäller jämkning av de underhållsbidrag som MA ska betala. I Högsta domstolen har framkommit delvis nya uppgifter om parternas förhållanden och ekonomi som kan påverka underhållsskyldighetens omfattning och därmed frågan om MA försummar sin underhållsskyldighet. Målet bör därför visas åter till hovrätten för ny behandling.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog (skiljaktig),
Ann-Christine Lindeblad (referent), Lena Moore, Ingemar Persson och
Lars Edlund
Föredragande justitiesekreterare: Christer Thornefors

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**

2013-10-23

Mål nr
T 3506-12**SKILJAKTIG MENING**

Justitierådet Stefan Lindskog är skiljaktig på det sätt som framgår av följande yttrande.

1. Problemformuleringen i detta mål är något egenartad. Det har emellertid att göra med ofullkomligheter i lagstiftningen.
2. Som framhålls i Högsta domstolens avgörande finns den grundläggande bestämmelsen om föräldrars underhållsskyldighet i 7 kap. 1 § första stycket första meningen föräldrabalken. Den skyldighet som där knäsetts gäller oavsett om en förälder bor tillsammans med barnet eller inte.
3. Bestämmelserna i 7 kap. 2 § respektive 6 § föräldrabalken reglerar fall när underhållsskyldigheten ska fullgöras genom att föräldern betalar underhållsbidrag till barnet. Ingen av bestämmelserna är avsedda för det fall som föreligger i målet, nämligen att ett barn växelvis bor hos båda föräldrarna.
4. Som Högsta domstolen framhåller är vid växelvis boende en förälders ansvar för barnets underhåll enligt 7 kap. 1 § första stycket första meningen föräldrabalken inte begränsat till endast den tid då barnet bor hos föräldern. Fastän det saknas uttrycklig bestämmelse om det måste det därför vara så, att

trots det växelvisa boendet underhållsskyldigheten kan – utöver det underhåll som ligger i omvårdnaden av barnet när det bor hos föräldern – behöva fullgöras genom att föräldern betalar underhållsbidrag till barnet avseende tid som detta bor hos den andra föräldern. Ett praktiskt fall är varannanveckasboende när det är stor skillnad mellan föräldrarnas ekonomiska förmåga.

5. När det gäller en förälders skyldighet att vid växelvis boende betala underhållsbidrag till barnet kan det diskuteras om det ligger närmast till hands att tillämpa 7 kap. 2 § föräldrabalken analogt trots att det enligt förarbetena inte är avsett eller att göra en extensiv tillämpning av 7 kap. 6 § trots att den bestämmelsen egentligen är tänkt för en annan situation. Det kan också diskuteras om det alls behövs något lagstöd utöver 7 kap. 1 § första stycket första meningen.

6. Vilken förklaringsmodell man väljer för en förälders skyldighet att vid växelvis boende betala underhållsbidrag till barnet torde sakna praktisk betydelse. Sådant målet nu föreligger i Högsta domstolen ligger det närmast till hands att falla tillbaka på 7 kap. 6 § föräldrabalken. Det låter sig försvaras med att situationen omfattas av ordalagen i den bestämmelsen.

7. Vid växelvis boende bör emellertid inte fästas den betydelsen vid tillämpningsförutsättningen att föräldern ska försumma sin underhållsskyldighet, att en underlåtenhet i det hänseendet redan måste ha inträffat. På samma sätt som när underhållsbidragsskyldigheten grundas på 7 kap. 2 § föräldrabalken bör det räcka med att det kan konstateras att underhållsskyldighet föreligger enligt 7 kap. 1 § första stycket första meningen.

8. Det ska tilläggas att en annan ordning än vad som nu har sagts skulle innebära att om föräldrarna var överens om gemensam vårdnad och växelvis boende, så skulle rätten inte samtidigt som den förordnade om detta kunna

pröva om den mest välsituerade av föräldrarna skulle utge underhållsbidrag för att möta sin skyldighet enligt 7 kap. 1 § första stycket första meningen föräldrabalken. Först sedan viss tid hade förflutit och underhållsskyldigheten inte hade fullgjorts – d.v.s. att en försummelse föreligger – skulle den frågan kunna prövas. En sådan ordning – med dubbla rättegångar – är opraktisk och mindre förenlig med barnets bästa. Inte heller nödvändiggör den i och för sig ofullkomliga lagstiftningen en sådan tillämpning.

9. Mitt synsätt är väl förenligt med Högsta domstolens slut. Jag ansluter mig därför till detta och domstolens bedömningar i övrigt.